THE HEBREW JOURNAL
דער אידישער זשורנאל

דעם פינאנץ קאמישאנער'ס ווארנונג

פינאנץ־קאמישאנער ווילסאן האט אין א ווארנונג צום סיטי קאנסיל ערקלערט, אז אין די קומענדע פיער יאר וועלן די שטאדטישע שטייערען בוזען שטייגען ניט אכטענדיג ווי עקאנאמיש די שטאדט זאל ניט וועלען זיין, און אז ביז צום פערטען יאר וועלען די שטייערען געהעכערט ווערען מיט 2.75 מילס, אדער אין אנדערע ווערטער, ביז איבער 36 מילס אויפ'ן דאלאר.

פינאנץ־קאמישאנער ווילסאן איז דער מענש, וועלכער גיט אכטונג אויף די פינאנצען פון שטאדט. ער איז גענוי באקאנט מיט אלע פינאנציעלע מעגליכקייטען און זיין אויפגאבע איז צו זעהן, אז די שטאדטישע פינאנצען זאלען אוועקגעשטעלט ווערען אויף א געזונטען באזיס.

האבענדיג די גרויסע דערפארונג אין פינאנציעלע ענינים בכלל און וואס עס איז שייך דער שטאדט בפרט, גיט דער פינאנץ־קאמישאנער אן פינף אורזאכען פאר זיין באהויפטונג.

1. דאס וואס די שטאדט העלפט די ארבייטסלאזע, א זאך, וועלכע אין א געוועהנליכער צייט איז אויסגעשלאסען.
2. דאס, וואס דער קאנאדער דאלאר איז שטארק געפאלען לגבי דעם אמעריקאנער און פראצענט אויף הלוואות דארף געצאלט ווערען אין די שטאטן.
3. דער פארגרעסערטער פעדעראלער שטייער אויף איינקונפט.
4. פארקלענערטער אסעסמענט.
5. פארזארגען אויף ניט געצאלטע שטייערען.

וויכטיג איז זיך אפצושטעלען אויף די לעצטע צוויי פונקטען, און זיי אנאליזירען.

יערליך לאזען זיך ארויס שטאדטישע אפשאצער פון רעאלען איינגענטום איבער'ן שטאדט און שאצען אפ יעדע געביידע און באשטימען דאס ווערט, און אויף דער דאזיגער אפשאצונג איז באזירט דער שטייער.

אום צו אילוסטרירען עס, וועט זיין גענוג אנצוגעבען דעם פאלגענדען ביישפיעל: איבר די אפשאצער באשטימען, אז דער רעאלער איינגענטום פון מאראנטא איז ווערט, לאמיר זאגען, טויזענט מיליאן דאלאר, און דער בודזשעט פאר'ן יאר איז דרייסיג מיליאן דאלאר, דארף דער שטייער זיין אזוי פיעל און אזוי פיעל מילס אויפ'ן דאלאר.

לויט דעם פינאנץ קאמישאנער'ס דערקלערונג מיינט עס, אז דאס ווערט פון רעאלען איינגענטום איז, אזוי אז אנשטאט טויזענט מיליאן דאלאר, ווערט אפגעשאצט, אז עס איז נאר ווערט 990 מיליאן דאלאר, און די פראפאציע וועט זיין א העכערע קוואטא. ווילט זיך פרעגען: נאך, וואס ענדערען די אפשאצונג?

אויב דער "סקיי־סקרייפער", אדער דעם ארבייטער'ס הויז זענען צו־ליעב דעם עקאנאמישען קרייזס געפאלען אין ווערט, פארוואס שאצען זיי ווייניגער און באשטייערען זיי העכער, פארוואס בעסער ניט לאזען אויפ'ן זעלבען ווערט־פרייז ווי מיט צוויי יאר צוריק און ניט דארפען העכערען? פון א גידריגען ווערט און העכערען שטייער וועט דאך כלוין פראפיטירען גרויס־קאפיטאל אין דער ארימער ארבייטער וועט פארלירען.

אויב די אבזיכט איז צו העלפען דעם ארבייטסלאזען, דעם "אנדער־דאנ", צו וואס מאכען אזא פינאנציעלע מאנופאלאציע?

דער פינאנץ־קאמישאנער וויל אויך די שטאדט פארזארגען געגען די, וועלכע וועלען, הייסט עס, ניט קענען צאלען דאס יאר צוליעב דער ניט גינסטיגער צייט. צו וואס־זשע ווידער מאכען א מאניפולאציע, פארוואס ניט גלייך באפרייען די ארבייטסלאזע פון דעם דאזיגען שטייער און די שטאדט זאל קענען האבען א ריינעם בלאט און ניט דארפען האלטען דאס פאר א חוב און ווי א שווערד אויבער'ן קאפ פון די, וועלכע האבען דאס "גליק" צו האבען אן איינגענעם ווינקעל?

דער סיטי קאנסיל דארף זיך פארטראכטען וועגען דעם, ווען דער שטייער וועט באשטימט ווערען.

די טראנטא'ר תלמוד תורה

אין דעם יעצטיגען עקאנאמישען קרייזס האבען אמשטארקסטען גע־ליטען אין טראנטא די דערציהונגס אנשטאלטען.

אויב א איד האט זיך אין דער יעצטיגער ניט־זעהר גינסטיגער צייט, זיך אפגעשטעלט און א טראכט געטאן וועגען ארימע, הונגעריגע און קראנ־קע, און האט פרובירט מיט אלע קרעפטען צו העלפען, האט ער אבער ניט אכזיכטליך אפשר, אין גאנצען פארגעסען אויפ'ן דערציהונגס אנשטאלט, וועלכען ער האט פון צייט צו צייט געשטיצט.

די שולען און תלמוד תורות אין טראנטא וועלכע לעבען אויסשליס־ליך פון ביישטייערונגען, האבען שרעקליך געליטען, און אויב די קלענערע אינסטיטוציעס האבען עס אזוי שטארק ניט געפיהלט, האבען עס אבער מער ווי דערפילט אזעלכע אנשטאלטען ווי די בראנזוויק תלמוד תורה און די "עץ חיים" תלמוד תורה, צוויי אנשטאלטען, וואו הונדערטער קינדער באַ־קומען א מער אדער ווייניגער אידיש־רעליגיעזע דערציהונג.

עס האבען זיך אלע מאל געפונען א גרויסע צאל אידען, וועלכע האב־בען געגלייבט אין אזא דערציהונג און האבען די תלמוד תורות געשטיצט מיט א פולער האנט, ווייל נאהענט צו זעכציג פראצענט פון די קינדער וועלכע באזוכען די תלמוד תורות קענען קיין שכר לימוד ניט צאלען, און זיי מוזען נאך אויפגעהאלטען ווערען מיט קליידער און אנדערע נויטווענדיג־קייטען, אזוי אז גרויסע סומען זענען נויטיג די אינסטיטוציעס אויפצו־האלטען.

מען האט לעצטענס אנגעהויבען צו ריידען וועגען א צענטראלער פינאנציעלער קערפערשאפט פאר אלע תלמוד תורות. מעגליך, אז ווען דאס זאל רעאליזירט ווערען, וואלטען די אינסטיטוציעס אוועקגעשטעלט געווארען אויף א פעסטען פונדאמענט. אבער ביז דאס וועט געשעהן ליידען די דאזיגע אינסטיטוציעס.

פון די דאזיגע אינסטיטוציעס, וועלכע ליידען אמשטארקסטען איז די "עץ חיים" תלמוד תורה.

די דאזיגע תלמוד תורה, וועלכע איז געגרינדעט געווארען מיט 16 יאר צוריק, און וואו היינט צו־טאג לערנען ארום פינף הונדערט קינדער.

די "עץ חיים" תלמוד תורה האט אנגעפירט אין די לעצטע צוויי יאר א העפטיגען קאמף פאר עקזיסטענץ. די בעאמטע, וועלכע שטעהען אין דער שפיצע פון דער תלמוד תורה קומט זיכער קרעדיט פאר דעם, וואס זיי האב־בען די אינסטיטוציע ביז יעצט אויף אזא שטאנד, אויף וועלכען די אינסטי־טוציע שטעהט.

מר. יוסף לעווין, דער פרעזידענט פון דער "עץ חיים" תלמוד תורה, איז ווידער דערוועהלט געווארען איינשטימיג, אהן וועלכער עס איז אפא־זיציע. דאס איז געווען אן אנערקענונג פאר זיין איבערגעגעבענער ארבייט.

דער פרעזידענט האט ארום זיך א צאל איבערגעגעבענע און געטרייע מווער, וועלכע שטריינגען אן אלע זייערע קרעפטען אויפצוהאלטען די אינ־סטיטוציע.

עס איז אבער מער ווי נויטיג, אז אויך די איבעריגע בעאמטע, וועל־כע דארפען דערוועהלט ווערען זאלען זיין פון דעם זעלבען קאליבער, ווי מר. לעווין, אום צו העלפען דורכפירען די דאזיגע אינסטיטוציע דורך דער שלעכטער צייט.

בעאמטע דארפען דערוועהלט ווערען וועלכע זענען איבערגעגעבענע פריינט און מיינען באמת די זאך פון דער תלמוד תורה און האבען ניט קיין אנדערע צוועקען.

וועט די, וועלכע שטעהען ביי דער תלמוד תורה געלינגען דורכצופי־רען די אינסטיטוציע די קומענדע עטליכע יאר. דאן וועט מעגליך געלינגען אוועקצושטעלען די תלמוד תורה אויף א פעסטען יסוד.

זאלען די, וועמען די אינסטיטוציע איז ליעב, זיך איינגער קאנצענ־טרירען ארום דער תלמוד תורה "עץ חיים" און העלפען דורכפירען די אינ־סטיטוציע אין דער יעצטיגער עקאנאמיש־געדריקטער צייט.

גרויסע מענשען

(טעגליכע שטעסען)
פון יצחקי

מיט עטליכע טעג צוריק איז מיר אויסגעקומען צו באגעגענען זיך מיט איי־נעם פון אונזערע "גרויסע מענשען" אין שטאדט. דער דאזיגער איד וועלכער באַ־טראכט זיך אלס א "גדול הדור" און אלס איינער פון די וויכטיגסטע זיילען פון דעם חיגען אידישען לעבען האט אפגעפרישט אין מיין זכרון אן אנעקדאט וועלכען איך האב שוין לאנג פארגעסען.

אז ארימער אינגעל אין דער אלטער היים איז אמאל אוועקגעפאהרען אין דער גרויסער שטאדט. יאהרען זענען פאראי־בער און מען האט געהערט אז דאס ארימע אינגעל פסח'קע כראפון האטזיך פיין דער־שלאגען דארט. מען האט געהערט גרומען אז פסח'קע איז אין דער גרויסער שטאדט געווארען א גאנצער קנאקער און א גרוי־סער אידישער פיהרער.

האבען די אידען פון פסח'קעס גע־בורטס־שטעדטעל שטאלצירט מיט זייער נעראטענעס לאנדסמאן. און פארוואס טאקע ניט? אוועקגעפאהרען איז ער אז ארימער, אפגעריסענער אינגעל און דאדט האט ער זיך מיט זיינע אינינגע כוחות אזוי היבש דערשלאגען.

מאכט זיך אבער, אז דער רב פונ'ם שטעדטעל פאהרט אין יענער גרויסער שטאדט וואו פסח'קע וואוינט. דער רב האט געליטען פון א שווער הארץ. פון רומאטיזם, פון נירען־קראנקהייט און פון נאך עטליכע קראנקהייטען, איז ער גע־פאהרען אין דער גרויסער שטאדט זיך קורירען.

דאס ערשטע וואס ער האט געטאן, אנקומענדיג אין דער גרויסער שטאדט איז געווען צו נאכפרעגען זיך אויף זיין גרויר־סען לאנסמאן. שטעלט ער אפ א אידען אין גאס, און פרעגט איהם:

— זייט זשע מוחל "רעב" איר, ווייסט איהר אפשר וואו עס וואוינט דא "רעב" פסח סאלאוויטשיק?

— א, איהר מיינט אזאדע, פסח'קע גנב, ימח שמו וזכרו, זאל ער ווערען. ער האט געמעגט איינגעזונקען ווערען לעבע־דיגערהייט, דער "קראכבענץ", א רוח אין זיין מאטען אריין!

בלייבט דער רב אביסעל הטושטש נאך ער פארלירט זיך ניט און שטעלט אפ א צווייטען איד מיט דער זעלבער פראגע:

— איהר מיינט צוויים דעם פראַ־צענטניק פסח'קע פארך. האט דער צוויי־טער איד אפגענטפערט דעם רב אויף זיין פראגע. די ערד זאל דארט ארויס־וואַרפען זיין מאמע וועלכע האט אזא זוהנ'רעל געבוירען...

— אבער וואס האט איהר צו איהם, האט דעה רב געפרעגט, ווערענדיג בלאס די די וואנט.

— וואס הייסט, וואס האבען מיר צו איהם? פרעגט די הונדערטער אלמנות און יתומים וועלכע ער האט באראבעוועט, וועי־לען זיי אייך ענטפערען אויף אייער פראגע א רוח זאל נאר אריין אין זיין פעטען בויך אריין!...

דער רב איז שוין צו זיין ליעבען לאנדסמאן ניט געגאנגען, אבער א וועהטאג איז איהם געווען, הלמאי א שעהנע פאנ־טאזיע איז צורונען געווארען.

* * *

יעדע שטארט האט זיך איהר פסח'קע גנב, וועלכער איז אביבראל א גאנצער מא־כער, א גרויסער בעל־רחמנות. א פאר־זארגער פון קהל'שע ענינים, און בכלל א מענש אויף וועמען עס האלט זיך אויף דאס ביסעל אידישקייט וואס מיר פאר־מאגען.

ווען ניט די דאזיגע פסח'קעס וואלט אונזער אידישקייט אוועדע געהאט א גאנץ אנדער פנים...

אבער דאס פאלק האט זיי ניט ליעב. דאס פאלק פארשילט זייער געביין, און דאך בלייבען יענע גרויסע פיהרער די "מאך־לעפעל" און דאס וואס זיי מאכען און מיז דער עולם אויפעסען...

איז דאך די פראגע: — צוליעב וואס האלט זיך דאס פאלק מיט אזעלכע פיה־רער?

האב איך דארויף אן ענטפער:

דער עולם האלט זיי ניט, נאר זיי האלטען זיך אליין.

* * *

איך האב געוואלט וויסען אויב ביי "זיי", ביי די גויים, הייסט עס, זענען אויך פארהן אזעלכע סארטען פיהרער און איך האב אויסגעפונען, אז יא!

די דאזיגע פיהרער זענען ביי זיי אויך פארהן און זיי פיהרען דעם עולם ביים נאז פונקט ווי ביי אונז. געגען די דאזי־גע סארטען פיהרער זענען שוין ניט ווייי־ניג רעוואלוציעס פארגעקומען. אבער וואס איז דען דער חילוק געווארען? אזוי שעגל ווי די אנדערע זענען געווארען פיהרער, זענען זיי געווארען געטרייע תלמידים פון די ערשטע.

דער שכל פארוואס אזעלכע פיהרער ווי פסח'קע סאלאוויטשיק פלאדיען זיך, איז ווייל אויף נאט'ס וועלט זענען פאר־אן נעגוג נאראנים. אהן די דאזיגע נאר־אנים וואלטען די פיהרער פונ'ם פסח'קע־טיפ, זיך לאנג ניט געקענט האלטען...

וואס וואלט עס געווארט דעם רב "שע טראכט איך, ווען ער זאל באווייזען נאך איינעם פון זיינע גרויסע נסים, און ער זאל די דאזיגע פיהרער, די דאזיגע "גרוי־סען מענשען" די דאזיגע "גדולי־הדור", וועלכע גלויבען, אז אויף זיי האלט זיך אויף דאס ביסעל אידישקייט, וואס וואלט איהם, דעם רב "שע געארט, הייסט עס, ווען ער זאל זיי צונעהמען צו זיך...

אך, טי רב "שע, דו ביזט דאך א גרויסער דערבארימדער גאט. באווייז א נס. באווייז נאך איינמאל כאטש איינעם פון דיינע גרויסע וואונדער און נעהם זיי צו, צו זיך... דו וועסט דאך אונז א גרוי־סע טובה טאן...

די באיקאט באוועגונג אין פוילען א גרויסע סכנה פאר'ן פוילישען אידענטום

פון דר. ראזמארין.
(וויצע פארזיצער פון אידישען "קאלא")

מען קען גאנץ דרייסט פעסטשטעלען און זאגען, אז עס איז ניטא קיין צווייט פאלק אויפ'ן גאנצע ערד־קוגעל, וואס זאל אויף זיך אזוי שטארק פיהלען דעם אונ־טערדריקונגס־יאך פון עקאנאמישען קרי־זיס, ווי דאס אידישע פאלק אין אלגעמיין און דאס אידישע פאלק אין פוילען באַ־זונדערס. דאכט זיך, אז דאס איז אן אי־בעראל באוואוסטע זאך און מען דארף ווענען דעם פיעל ניט רעדען. איבערגעגעבן אין דאך די אזוי שטארק טרויעריגע ער־שיינונג אויך באגרינדעט. צי איז דען דא נאך א פאלק, וואס זאל זיין אזוי ווייט פון א נארמאלען סטרוקטור אין דעם עקאנאמישען לעבען, ווי מיר אידען. שטעלען דאך מיט זיך פאר די איבערוועג־נענדע מערהייט פון אונזער פאלק די סוחרים און האנדווערקער שיכטען — און דאס געהערט דאך צו די עקאנאמישע אלף בית'ן — אן עקאנאמישע קאטאסטראפע, ווען זי קומט אן, שלאגט זי קודם כל און בעיקר אט די שיכטען פון דעם ווירט־שאפטליכען לעבען. עס איז דעריבער גאנץ לייכט פארצושטעלען זיך, ווי ווייט אונ־טערגעבראכען און חרוב עס זיינען געווא־רען די אידישע ווירטשאפטליכע פאזי־ציעס אין פוילען, וואס א חוץ דיי אביק־טיווע, ווירטשאפטליכע סיבות — האבען זיי תמיד נאך געהאט אויסצושטעהן פון טיפיש אידישע צרות און מניעות און וועלכע האבען אויך די פארגעג יאה־רען ניט געפונען זיך אין אן איבעריג גו־טער לאגע.

און דוקא אין אט אזא שווערען און ביטערען מאמענט אין דעם לעבען פון ווירטשאפטליכען פוילען בכלל — און דער אידישער ווירטשאפט אין בפרט איז געקומען די פוילישע ענדעציע, אדער ווי זי רופט זיך שעהן קלינגענד אן די "נאציאנאלע דעמאקראטיע" און באַ־נייט איהר גיפטיגע און היה'שע אידען־ הטעצע.

אנגעהויבען האט זי, ווי באוואוסט די באנייטע אנטיסעמיטישע אקציע איהר רע מיט עקסצעסען געגען אידען, וועלכע הטעצע זיך אנגעהויבען אין די פוילישע הויך־שולען און שנעל זיך אריבערגעטראַ־גען אין די גאסען פון די פוילישע שטעדט און שטעדטלאך. די אנטיסעמיטישע עקס־צעסען האבען אנגעטראפען אויף א ווייר־דיגע און ענטשלאסענע פארטיידיגונגס־ טיילונג מצד די אידען — און דעריבער האט די ענדעציע גענומען אויף אן אנדער געביט צו שטילען איהר נידערטרעכטיגען דורשט חרוב צו מאכען דאס שארף־ הפליטה פון דאס פוילישע אידענטום. מען האט נעמליך באנייט און אפגעפרישט די אלטע תורה פון באיקאט אויף אידען מיט די באיקאט־לאזונגען ארויס אויף דער גאס.

וואס באדייט דער אידען־באיקאט און צו וואס צישלעט ער איז זיך גאנץ לייכט פארצושטעלען. מען וועל אויסרעכנען דאס וואס די אידען זיינען אזוי ווירטשאפט־ליך פארבונדען מיט דער אידען־באיקאט פון גאנצע אגיטאציע געגען זיי, געבען זיי דעם לעצטען, ענטשיידענעם "טויט־קלאפ".

די ענדעציע ווענדעט זיך מיט די באראבארישע באיקאט־לאזונגען און אפע־לירט צו די נידעריגסטע אינסטינקטען פון דער פוילישער געזעלשאפט. צו וועלכער מען געפינט גרינגער א וועג אין שווערע צייטען, ווען די ברייטסטע שיכטען פון דער באפעלקערונג זיינען פארביטערט און פארצווייפעלט..

אין דער פינסטערער ארבייט באַ־נוצט זיך די ענדעציע ווידער אמאל ווי בשעת אין עקסצעסען מיט דער וועגנד בא אהנליפג אין איהר אויף דעם דער פוילישער קלער, וואס איז תמיד אויף אויף ידען געביט געשטאנען צו איהר פארפיגונג. די באיקאט־ הטעצע נעהמט אן אלץ ערנסטערע און גרויזאמערע פארמען — און דאס געגענשטעלען זיך איהר מיט דער גרעסטער ענטשלאסענקייט דארף ווי פריהער ארגאניזירט ווערען.

אויף ווי ווייט א קאנסעקווענטע אויסשפרוגונג פון דיי באיקאט־לאזונגען גע־גען אידען מיינען דאס מאל די פוילישע אנטיסעמיטען, קאן מען זעהן פון די בכלל ניט איבערקלייבערישע מיטלען, מיט וועל־כע זיי באנעהמען זיך אין אן דער הייר־ לינער ארבייט זייערער. מען האט זיך — אין די ענדעקישע רייהען לעצטענס גע־נומען צו ארגאניזירען הויז־קאמיטעטען ספעציעל אנצופיהרען מיט דער אידען־ הטעצע. אין הויז, נעמליך, וועט זיך גע־פינען א קאמיטעט, וואס וועט אפהיטען דעם הייליגען קאמף און וואס וועט טע־ראריזירען די פאלאקען. ניט לאזען בשום אופן באזוכען אידישע געווערבער. ניט לאזען באנוצען אידישע בעלי מלאכות אין א פשיטא שוין ניט וועגנדיג זיך צו די פרייע פראפעסיעס פון אידען. אט דער סובטעל־דורכגעטראכטער מאָ־ראלישער איינפאל איז אויסגין ניט מעהר און ניט ווייניגער ווי אומצובערענגען אן פארניכ־טען די דריי־ מיליאניגע אידישע אפעל־קערונג אין פוילען

דאס איז אמת ניט דאס ערשטע מאל ווען די פוילישע ענדעקעס קומען ארויס אין גאס מיט לאזונגען און אויפרו־פען געגען אידען. דאס איז אויך ניט דאס ערשטע מאל ווען מצד די פוילישע אנטי־סעמיטען ווערט אנגעווארפען דער פוילי־שער געזעלשאפט דער ווירטשאפטליכער באיקאט פון אידען, און געמאכט די אנ־שטרענגונגען דעם באיקאט פלאן אין לע־בען ארוכצופיהרען. האט דאך די פוילישע ענדעציע זאגאר געהאט א באזונדער אר־גאניזאציע, וואס האט זיך כמעט אויס־שליסליך פארנומען מיט פראפאגאנדירען א באיקאט אויף אידען און ארויסרייסען פון זייערע הענט די ווירטשאפטליכע פאַ־ציציע צו וועלכער זיי זיינען דערגאנגען מיט גרויסער און שווערער ארבייט פון דורות און א גרויסער טייל איז טאקע גע־שאפען געווארען א דאנק אויסשליסליך זייער איניציאטיוו.

דאס איז דער טרויעריג באקאנטער "ראזוואר" מיט זיין טרויעריג־ באקאנ־טער לאזונג 'סוואי דא סוועגא" (וואס מען מיינט: א פאלאק צו א פאלאק. דארף אלזא אט די ערשיינונג אונז ניט בעאונרוהיגען. איז אבער דער תירוץ: קיינמאל איז נאך די באיקאט הטעצע ניט אזוי שטארק געפיהרט געווארען מיט אזא קאנסעקווענטקייט און אין אזא גרויסען פארנעהם און קודם־כל — איז דאך אונז תמיד אויסגעקומען מיט דם קאמף געגען אונז דורכצומאכען אין לייכטערע און ניי־סטיגערע פאר אונז עקאנאמישע צייטען.

יא, מיר דערמאהנען זיך אין איין פאל ווען די פוילישע אנטיסעמיטען האַ־בען געפיהרט א באיקאט הטעצע געגען אונז אין דער מאסשטאב ווי זיי פיהרען דאס היינט צו טאג. דאס איז געווען נאך פאר דעם אויסברוך פון דעם וועלט־ מלחמה. נאכדעם ווי עס איז פארפעגנטליכט גע־ווארען דער אויסגאנג פון חי וואהלען אין דער רוסישער דומא אריין.

אויך דאמאלט האבען די אידען פון קאנגרעס־ פוילען געהאט אויסצושטעהן א פארביטערטע באיקאט הטעצע אין דאס אלץ בלויז דערפאר ווייל זיי, די אידען, האבען געהאט די דרייסטקייט גענעגנצו־ שטעלען זיך דער אנטיסעמיטישער קאַ־ דידאטור אלס דעלעגירטער אין דער דומע אריין אין אפגעבען זייערע שטימען פאר דער ליבעראלער קאנדידאטור, אגב, אויך פאר א פאלאק. דאמאלט האט די פוילישע

(פארזעצונג אויף פייזדוש 3)

„טעהנקסגיווינג"

(פעליעטאן)
פון שלמן טאלנער.

די קריסטען האבען איין טאג אין יאהר, וועלכע ווערט ספעציעל באשטימט אויף אפצוגעבען א שבח צום בורא ברוך הוא פאר דאס ביסעל גוטס, וואס ער האט געטאן מיט די מענשען קינדער אין גאנץ יאהר.

ביי אונז אידען דארף דאך יעדער איד, איידער ער לייגט זיך שלאפען און אזוי שנעל ווי ער עפענט די אויגען דאנ־קען און לייכען דעם הש"ית וואס ער האט אים במנוחה געלאזען ליגען און דערפאר וואס ער האט איהם אומגעקערהט צוריק זאגדער מיר דריי מאל א טאג, וואס א איד דארף דאוונען. איז עס טאקע קיין גע־שעפט ניט.

זיי, די אמות העולם האבען א סיס־טעם, זיי לעבען מיט חשבון און שטאר־בען מיט חדוי.

ביי זיי קומט אויס דער אומפאר־טייאישער דאנק, טאג דוקא אין חודש נאוועמבער, דאן ווען דער פארמער האט זיך איינגעפארעט אויפ'ן פעלד, אריינגע־פירט די תבואה אין שפייכלער, אראפגע־נומען אלץ פון די גערטנער, אלץ רעכט פארשלאסען, נעהמט ער זיך צייט און נעהט אוועק אין קירכע באדאנקען זיין גאט.

ביי אונז האט מען אזא ענין גע־דארפט מאכען ביים פיסקאלען" יאהר, איז אבער די צרה וואס יעדער פירמע האט זיך איהר "פיסקאלען" יאהר אונ־טערצויציהען א סך הכל, דארף מען כאטש מאכען אלע טאג א "טהענקסגיווינג".

מאך איך דאריבער א פראקטישען פארשלאג, איך האב א "טהענקסגיווינג" טאג פון וועלכען אלע וועלען צופרידען זיין, דער טאג וועלכען איך לייג פאר זאל זיין א טאג נאך די מיניציפאלע וואהלען אן טאדאנטא.

עס וועט אייך אפשר קלינגען אבי־סעל קאמיש. אן אפשר אן גאנצען פריק־רען, ווען איהר וועט אבער האבען אבי־סעלע גערוהיג אין לייגענען ווייטער, וועט איהר אי"הש זעהן, אז איך בין גערעכט ווי א דורכגעפאלענער קאנדידאט און זיינע אונטערשטופער, וועלכע האבען איהם צוגערערט צו "לויפען".

יעצט הערט זיך איין מיט קאפ:

פאר די וואהלען קומען די קאנדידא־טען צו אונז אין קלאפען אונז אין קאפ אריין מיר זאלען פאר זיי שטימען. מען כאפט אונז וואו מיר שטעהען און געהען, אין שוהל, אין גאס, ביי א מיטינג, ביי א פארטי, ביי אינסטאליישאן, ביי באנקעט קען, ביים קארטען טישעל און וואו ניט, אז מיר קומען, דאנקען גאט, דעם דאזיגען "קימפעט" אריבער, הויבט זיך ערשט אן א ניי א סדרה. די דערוועהלטע קומען באַ־דאנקען און די דורכגעפאלענע קומען דאנ־קען פאר דער ביז יעצטיגער שטיצע און גיבען גלייך נאטיס, אז איבער א יאהר לויפען זיי ווייטער. איהר האט עפעס א באגריף מיט וואס דאס שמעקט?

אזוי פט'רט מען אונז אוועק א גאנץ געהענדעל יאהר.

יעצט אבער שטעלט אייך פאר, אז מיר האבען אזא באשטימטען טאג פון טהענקסגיווינג", א טאג נאך די וואהלען, קליבען מיר זיך אלע אויף, הערען אויס די דאנקען פון דער גאנצער כאליאסטרע און אראפ א שטיין פון הארצען. מיר וואהלען נאך דעם געקענט א גאנץ געהענ־דען יאהר אומגעהן מיט א רוהיגען קאפ, און ניט גערארפט ציטערען טאמער לויפט אן א קאנדידאט פון דער זייט, מיט א ברייטען שלום עליכם, און א דאנק פון טיפען הארצען פאר'ן "וואוט".

איך ווייס ניט ווי איהר, נאר איך שווער אייך, אז מיין רעכטע האנט איז געשוואלען פון אזעלכע "שלום עליכמ'ס". איך האב נאר אזוי פיעל "וואוטס" ניט געהאט וויפיעל מען דאנקט מיר.

פאר חברה פאליטישענס וואלט דאך אזא "טהענקסגיווינג" אויך געווען ווי גע־וואונשען.

לויט דער יעצטיגער סיסטעם שלעפט זיך נעבאך ארום יעדער פאליטישען פון קאנדידאט צו קאנדידאט און דארף זיך פאר איהם שווערען, אז נאר פאר איהם און מעהר פאר קיינעם האט ער "נעארבייט", אזוי אבער וועט ער נאכ'ן גענעראלען דאנק ארויסגעהן "קאלעקטען".

אידען! אפילו ווען איהר זייט בלינד, קענט איהר מיין פראקטישען פאר־שלאג מיט די הענט אנטאפען.

דעם אמת אייך זאגען, האט מיך באַ־וואוינען צו מאכען דעם פארשלאג אויס גרודים רחמנות וואס האט זיך אין מיר דערוועקט צו אן עלטערען איד'ן, וועלכער דארף זיך, נעבאך, ארומשלעפען פון קאנ־דידאט צו קאנדידאט און פארזיכערען איהם, אז ער האט פאר איהם נעארבייט. איהר פארשטעהט, דער איד בלייבט, נעבאך אהן כחות זיך שלעפען פון פיליפס'ן צו גארדאנ'ען, פון גארדאנ'ען צו גלעס'ן, פון גלעס'ן צו מעקברייד'ן, פון מעקברייד'ן צו סימפסאנ'ען און די אי־בערינע קאנדידאטען, זיך חנפנ'ען, ארונ־טערנעהמען די היטעל, און זיך בויגען אין דרייען און בלייבען אהן אן אטעם, דער־צעהלענדיג, ווי שווער, נעבאך, ער האט פאר זיי נעארבייט אין עלעקשאן טאג.

אזוי אבער קומען מיר זיך אלע צו־זאמען איין מאל אין יאהר, א טאג נאך די וואהלען, אין א געוויסען פלאץ, יעדער קאנדידאט נעהט ארויף באראנקען, און אזוי שנעל ווי דער קאנדידאט ווייזט זיך נאר, פאטשט מען פאר איהם בראווא און מען שרייט אויס:

"איך האב נעארבייט פאר דיר!"

און אויף מארגען נעהט מען "קאלעק־טען", אדער בעטען "טובות".

אידען! א סך מענשען וואלטען פון דעם אינפאך געהאלפען געווארען, און איהר מוזט אננעהמען מיין פארשלאג:

אידען! איהר מוזט וויסען, אז עס דרעהען זיך ארום מענשען אין גאסען, וועלכע געהען אויס, און דאס אומגליק חושך...

אמאל איז

אמאל איז געווען א מיידעל
א וואנט, מיט א שטיקעל שאקא
דער האנט. זי האט דעם שאקא
געוואלט, אבער זי מיט'ן שאקא
גען געווען אויסגעמאלט, האט זי
ניט געקענט, בלויז האלטען עס
הענט.

הענט דאס מיידעלע אויס
מיט'ן שאקאלאד אין האנט אז
פיסעלע שטעהט זי און מיט'ן
זי פרעהט זיך.

געהען איינמאל פארביי ק
דדיי.

זיינען זיי געבליבען שטעה
קוקט און זיך פאטלאך גערוקט
הענטער צום וואנט אין צום
אין האנט. און איינער, א יונג
מאכט צו די קינדער: — שא
וועט איהר באלד זעהן, וואס
געשעהן.

און דער כוואט, דער יונג
ליינג א שפרונג, אין האנט דער
א קלאפ און דעם שאקאלאד א

א מציא

געהענדיג צוריק פון א פא
זעקס א זייגער אין אוועגנס אי
טען וועגנטער טאג, באגעגענען
א חבר. זיינע מאטע — מאמע
ווען זעהר ארימע. ער איז געווע
דעם אין צוריקענע קליידער, ק
קעס. און געצייטערט פאר קעלט.

ער האט געשלעפט קויילען,
גען געווען אויף א האלב צוג
וועגעלע.

איך האב איהם אפגעשט
געפרעגט: "עמעס וואוהין ג
ער האט מיר געענטפערט:
דעם וואגען קויילען פאר אונזער
נראָפעריי מאן, צו זיינע קאסטומער
וואו וואאוינען דער קאסטומער צ
דאנען". און ער האט מיר געז
זיין האנט דעם וועג אהין.

דער וועג אהין איז געווע
זייט פון מיין וועג און איך האב
וואלט קומען שפעט אהיים.

נ י ז ר

פרשת בא.

בא אל פרעה.

א קלוגער איד, א חסיד,
שוין נעהאט, זיינע בעשטימ
אין וועלכע ער האט פארבראכט

אונזע

מאראנטא, פרייטאג דער 15